

Nr 135.

Av herr **Bergman, Johan, m. fl.**, om åvägabringande av bestämmelser till skydd mot trafikolyckor m. m.

Oberoende av olika åsikter i nykterhetsfrågan, råder bland både läkare och trafikskunniga ingen meningsskiljaktighet om faran av alkoholpåverkan beträffande personer, som i järnvägs-, ångbåts- och motortrafik (där även flygväsendet inbegripet) ha ansvar för passagerares liv och lemmar. Det ena efter det andra av upprörande fall, då människoliv spillts och olyckor inträffat, efter det de som fört de förolyckade fordonen resp. aeroplan förtärt starka drycker och därigenom saknat full förmåga av uppmärksam iakttagelse och sinnesnärvaro, ha gjort denna fråga mer än vanligt aktuell. Lagstiftningen utgår emellertid alltjämt från den föräldrade uppfattningen, att intet ansvar bör kunna utkrävas med hänsyn till vederbörandes förhållande till alkoholen, där est icke uppenbar berusning föreligger. Men långt innan det gått så långt och redan efter i vanlig mening som mycket måttliga betraktade doser påverkas enligt de sakkunnigas numera fullkomligt konstaterade och enhälliga mening såväl sinnesorganens förmåga av exakt och skarp iakttagelse som ock klarheten och snabbheten i omdömet, allt egenskaper, vilkas även lindriga försvagande — som erfarenheten tyvärr i så många fall visar — kunna medföra de ödesdigraste följderna både för de alkoholpåverkade och för deras passagerare.

Att detta icke är några lösa hugskott, inspirerade av ensidig fanatism, framgår av den enighet, som i denna sak råder mellan sakkunniga, som för övrigt i alkoholfrågan hysa de mest motsatta åsikter. Nu senast föreligger ett uttalande av dr Ivan Bratt, vilket det för undertecknade är ett nöje att denna gång få oreserverat understryka och till allmän eftertanke anbefalla.

»Menige man förstår ännu icke», skriver dr Bratt, »att svåra missöden kunna förorsakas därigenom att föraren förtärt alkohol, utan att han därför behövt vara berusad. När en chaufför, som druckit sprit, råkar ut för ett haveri, så kan trafikpolisen icke rimligen anhålla honom, om han ej är 'synbarligen berusad', ty strafflagen föreskriver ett dylikt motiv. Polisen kan sålunda icke ingripa, där det föreligger lindrigare fall av alkoholförgiftning. . . Om man tar in mycket små doser alkohol och sedan ger noggrant akt på sig själv, skall man absolut finna, att uppmärksamheten försämras.»*

»Jag är ju känd», tillägger dr Bratt, »att förtära sprit i mycket måttlig grad, men jag kör dock numera aldrig bil, sedan jag förtärt alkohol. Det kan i 99 fall av 100 gå bra, men det kan lika lätt hända en olycka.»*

En annan sakkunnig, medicine professor Israel Holmgren, har, tillfrågad om den nu så aktuella frågan, yttrat bl. a. följande:

* Kursiveringarna äro gjorda av undertecknade motionärer.

»När man läser om en bilolycka, kan man ej undgå att lägga märke till, att det nästan alltid är fråga om folk, som kommer från en fest eller i varje fall förtärt alkohol omedelbart före händelsen. I de vittnesmål, som sedan avges rörande olyckan, göres det dock oftast gällande, att chauffören icke varit berusad. — — — Det är att vrida saken på sned, då man undersöker, om den som vållat olyckan varit berusad eller ej. Man skulle i stället fråga: Har chauffören använt alkohol eller ej, när han körde? På den frågan kunde man få ett objektivt svar. 'Berusad' är ett alltför tänjbart och individuellt begrepp.»

I liknande riktning har fältläkaren dr Axel Wahlstedt uttalat sig.

»I varje fall», yttrar han, »är det konstaterat, att redan förtäring av en ringa alkoholmängd verkar nedsättande på omdömesförmågan och förlänger den s. k. reaktionstiden, det vill säga den tid, som erfordras för ett sinnesintryck att först överföras till en medveten förnimmelse och sedan utlösa en av denna betingad handling. Härav framgår, att även en ringa alkoholförtäring, som i den allmänna uppfattningen anses betydelselös, t. ex. den spirituosa mängd, vilken enligt gällande författningar får serveras i samband med å restaurang intagen måltid, verkar i riktning att framkalla ett avtrubbande av just de förmögenheter, vilka i kritiska situationer äro nödvändiga för varje förare av motorfordon — — — Man kan nu med skäl anse, att det borde vara en självklar sak, att varje människa med ansvarskänsla, som har en verksamhet, där uppmärksamhet, rådighet och förmåga av snabb handling äro av betydelse, gjorde till regel att *icke förtära en droppe spirituosa* förrän all tjänstgöring är avslutad för dagen.»*

I den just i dagarna publicerade, på Kungl. Maj:ts uppdrag av kungl. skolöverstyrelsen under medverkan av medicinsk, försäkringsteknisk och pedagogisk sakkunskap utgivna »Handbok i alkoholfrågan», ett arbete, som utmärker sig för den största objektivitet med utmönstring av allt agitatoriskt stoff, läses följande (sid. 184):

»Vid precisionsarbete, som kräver stadig hand och säkert öga, förorsaka även små alkoholmängder en märkbar och avsevärd försämring av arbetsresultatet. Av särskilt intresse är därjämte, att verkningarna i allmänhet undgå försökspersonen, som tvärtom är belåten med sin prestation och t. o. m. tror densamma stegrad. Den objektiva granskningen avslöjar motsatsen till det subjektiva intrycket.»

Och beträffande olycksfall, däribland just trafikolyckor, påpekas (sid. 192) hurusom den uppenbara berusningen såsom olycksfallsorsak spelar mindre roll, därför att berusade personer i regel dock på ett eller annat sätt omhändertagas och oskadliggöras samt antalet av fylleriförseelser något nedgått. »Men», heter det, »vida talrikare och därigenom även mera tyngande äro de fall, där alkoholen verkar i mindre dos och under mindre iögonenfallande former. . . Redan minimala alkoholmängder kunna minska den klara uppfattningen, det lugna omdömet och möjligheten att få en klar överblick över en situation. De kunna i stället åstadkomma oaktsamhet, oförsiktighet och oskicklighet. Att t. o. m. mycket små alkoholdoser inverka störande på orienteringsför-

* Se noten å föregående sida.

mågan samt den finare inställnings- och anpassningsförmågan har redan särskilt visats (sid. 184 o. följ.). Att dessa verkningar kunna inställa sig t. o. m. halva och hela dygn efter intagandet av dosen, har även visats. *Just denna efterverkan av föregående dags mer eller mindre måttliga alkoholbruk — — — är, ehuru oftast förbisedd, som orsak till olycksfall mycket betydande.**

Samma uppfattning som alla dessa auktoriteter här uttalat göres gällande av sakkunniga trafik tjänstemän icke blott i vårt land utan överallt i världen. Vi hänvisa i detta avseende till det instruktiva föredrag, som tyske trafikchefen De Terra från Marburg höll vid senaste internationella kongressen i Stockholm för alkoholfrågor. »Alkoholförtäring spelar en roll», yttrade han bl. a., »i de flesta trafikolyckor, som bero av andra orsaker än bristfälliga inrättningar, materialskador eller naturkatastrofer.» Han tillade även: »Det är icke för mycket sagt, att den största faran ingalunda ligger i det omätliga, till mer eller mindre lätt synbara russympptom ledande bruket av alkoholhaltiga drycker. En synbart berusad eller blott något ankommen person torde i de flesta fall lätt kunna avlägsnas från en plats, där han blir farlig. Ojämförligt svårare är det att förebygga de faror både allmänheten och personalen löpa genom verkningarna av ringare alkoholdoser.» Därefter redogör han utförligt för den tyska medicinska sakkunskapens med de ovannämnda svenska läkarnas utsagor fullt överensstämmande mening i dessa frågor. Han förordar åtskilliga åtgärder för främjande av absolut nykterhet bland trafikpersonalen, bl. a. en viss förhöjning av lönerna för permanent absolutistisk och i övrigt i tjänsten förstklassig personal. Därigenom hoppades han, att ett absolutistiskt levnadssätt småningom skulle bli allmänt bland trafikpersonalen.

I Amerikas Förenta stater råder, som bekant, för närvarande sedan fyra år tillbaka fullständigt rusdrycksförbud. Men innan detta infördes tillämpade i allmänhet trafikbolagen den regeln, att de endast anställde pålitliga absolutister och vid konstaterande att en anställd börjat att förtära rusdrycker helt enkelt avskedade honom. Som bekant äro i Amerika de stora trafikföretagen mest enskilda företag, icke statens. Dessa stränga bestämmelser föregingos av undersökningar, som bl. a. visade, att absolutisten i regel iakttog stoppsignalen på längre avstånd än den, i vars diet måttligt alkoholbruk ingick. Även i vårt grannland Danmark har man åtminstone kommit längre än i vårt land i förevarande avseende. I dess »Lov om kørsel med motorkøretøje» stadgas, att om föraren förtärt alkoholhaltiga drycker på sådan tid och till sådan myckenhet, att han därav under körningen kunnat vara påverkad, han kan straffas med fängelse eller böter.

Den fullt riktiga konsekvensen av vetenskapens och den praktiska erfarenhetens överensstämmande lärdomar i förevarande avseende kan i själva verket icke bli någon annan, än att var och en som har sådan befattning i trafikväsendet, det må vara som tåg- eller ångbåts- eller motorförare (inklusive

* Se noten å sida 3.

flygare), att ansvar för andra människors liv och egendom vilar på honom, bör iakttaga fullständig avhållsamhet från även de minsta doser av alkoholhaltiga drycker.

Särskilt borde denna regel få komma till användning, när det gäller nyanställning i hithörande befattningar.

Den ovannämnde dr Wahlstedt har även angående behovet av ändrade bestämmelser senare yttrat sig (enligt referat i pressen från en i huvudstaden hållen överläggning i denna fråga):

»Ytterligare lagbestämmelser», heter det i detta referat, »äro behövlige. Tal. förordade bestämmelser i automobilförordningen, att lärare vid bilskolor skola undervisa även om de små alkoholdosernas skadlighet. En handledning i denna fråga, författad av kompetent vetenskapsman, borde därför finnas. Och starkt bör det slås fast vid rättsligt förfarande och i allmänna medvetandet, att när ansvar yrkas för en trafikolycka, skall ett alkoholbruk före olyckan hos den anklagade räknas som försvärande omständighet. Vid alla tävlingar med motorfordon bör i tävlingspropositionen utsägas, att all förtäring av alkoholhaltiga drycker är förbjuden från en viss tid före början och intill avslutandet av körningen för dagen. Brott däremot bör medföra diskvalifikation. Det är ju för närvarande så, att motortävlingar ej få äga rum på landsvägar utan vederbörande K. B:s tillstånd. Innan dylikt beviljas, borde K. B. kräva, att ett sådant förbud existerar för de tävlande.

Hemställan bör vidare riktas till ledande bilklubbar, att de i denna sak verka för starkaste självdisciplin inom kåren. Namnet gentlemannachaufför bör innebära, att den, som vill bära det i dess bästa betydelse, ej sätter sig vid en ratt kort efter spritförtäring. Då dessa klubbar ha stor opinionsbildande betydelse, ansåg tal. att en vädjan till dem, som där vunne genklang, skulle bli av den allra största betydelse för uppfattningen inom hela motorvärlden.»

På grund av vad vi sålunda anför, hemställa vi, efter samråd inom riksdagens nykterhetsgrupp,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om utfärdande i administrativ väg av sådana kompletterande bestämmelser, som omedelbart kunna erfordras för vinnande av bättre garanti än hittills vunnits mot trafikolyckor, varvid särskilt böra beaktas sådana, som kunna undvikas genom ändamålsenligare regler i avseende på trafikpersonalens, inklusive motorförarens och flygares förhållande till förtäring av alkoholhaltiga drycker,

dels, i den mån sådant kräves, om framläggande, efter skyndsamt utredning, för riksdagen av förslag till skärpt lagstiftning i förevarande avseende.

Stockholm den 21 jan. 1924.

J. Bergman.

G. H. von Koch.

August Ljunggren.